

STERRENZAAD

bijdrage aan kunstenaarsMateriaal kM

Vincent Icke, Leiden

Op de Rietveld hield ik de wetenschap angstvallig buiten de deur. Af en toe vroeg iemand wel eens iets over sterren, zwarte gaten of de lichtsnelheid, maar nadat ik die deur op een kier had geopend knalde ik hem snel weer dicht. Ik was als de dood om voor een zondagsschilder te worden aangezien, iemand die uit overjarige nostalgie op de valreep nog iets anders wilde, een krasse knar die de Nachtwacht in Delfts blauw voor kunst aanziet.

Dus stapte ik in Leiden op de trein, deed op Schiphol mijn skates aan, en schaatste zó snel van Zuid-WTC naar de Fred Roeskestraat dat de formules en de computercode in mijn kielzog achterbleven.

Dat mijn angst terecht was, merkte ik pas later, en te laat: de hoofddocent schilderen wist mij de Academie uit te werken door te rapporteren dat ik ‘niet serieus genoeg’ was. Hij toeterde dat volgens hem iemand die al een baan had, nooit kunstenaar kon zijn of worden.

Dus bleef ik schizofreen. Door die krampachtige tweedeling hield ik mijn onderwerpen en methodes buiten de sfeer van de wetenschap, en sneed zo een belangrijke aanvoer af. ‘Angstvallig’ is geen productieve houding, en hieraan kwam pas een einde toen een van mijn vroegere klasgenoten mij eens goed de oren waste over die zelfgemaakte schotten in mijn hoofd.

Theorie is mijn vak. Iedereen bouwt altijd theorieën over de Natuur, om orde te scheppen in de onafzienbare berg ervaringsfeiten. Wie de theorie der zwart-gele strepen niet snel doorheeft, wordt steeds weer door wespen gestoken. In de wetenschap is dat precies zo, en dus is theorie een soort eindproduct, een samenvatting van wat we er tot dusver van hebben gesnapt, zoals die beroemde formule van Einstein.

Omdat ik niet echt schizo ben, heb ik die theoretische aanpak ook in mijn kunst. Daar is de rol van de theorie precies andersom. Waar in de wetenschap de theorie achteraf komt, als een slimme samenvatting van ontelbare feiten en hun samenhang, gaat in de kunst de theorie voorop. Het is een scheppende theorie aan het begin, inplaats van een analyserende theorie achteraf. Een soort steiger, een gietvorm, een blauwdruk. Je krijgt het niet te zien in het uiteindelijke werk, maar het geeft aan dat werk een soort eenheid en logica, al is dat dan geen wiskundige logica.

Die theorie is dus onzichtbaar, en je moet er vooral niet over praten. Het heeft me nogal wat tijd gekost om dat kletsen af te leren. Een klasgenoot op de Rietveld zei ooit: “Als jij op een werk wordt aangesproken, ga je er meteen college over geven.” Schot in de roos, en bedankt voor de hulp. Eigenlijk moet je nooit iets van je methodes prijsgeven. Een paar jaar geleden exposeerde ik ‘sonogrammen’ op een tentoonstelling in *Arti et Amicitiae*.

Ik had een manier bedacht om geluid af te drukken, wat bizarre grafische beelden opleverde, gedrukt met pigmentpoeder en Syrisch asfalt. Zowat alle bezoekers wilden weten hoe het gemaakt was, maar ik zei niks, ook niet over een horizontale plaat waarop met zonnebloemstuifmeel zichtbaar was gemaakt hoe het sterrenbeeld Grote Beer trilt. Totdat een moeder met een zesjarig dochtertje langskwam, en het kind niet weg wilde voordat ik had laten zien hoe het werkte. Ik ging door de bocht, pakte de strijkstok van een bas die ik gebruikte om de trillingen te maken, en gaf een demonstratie. Waarop de moeder het kind wegsleepte en gromde: “Is dat nou alles?”

De theorie achter mijn recente werk is simpel. Een miljard maal een miljard kubieke kilometer interstellare ruimte bevat evenveel materie als een kleine bloempot. Planten die tussen de sterren leven hebben dus een volkomen andere vorm en levenswijze dan aardse vegetatie. Hoe zien die planten er uit?

En nu gaat het theorieboek weer dicht. Wie wil zien wat het oplevert, kan het tot 17 september zien in de Hortus Botanicus in Leiden, of op mijn webstek www.strw.leidenuniv.nl/~icke/html/Sterrenzaad.html. Eindelijk kan ik nu *alle* beelden die ik in het Heelal tegenkom zien als kunstenaarsmateriaal. Als Rembrandt aan het Gein kan gaan zitten tekenen, mag ik best naar de Orion-nevel reizen om daar iets met mijn computer te doen inplaats van met de etsnaald. Ook in mijn astrofysische onderzoek kom je verbazend spannende beelden tegen, al komen ze dan voort uit denkwerk. Vroeger schilderde men met ei. Daarna met olie, en nu acryl. Ik gebruik voorlopig de grijze modder tussen mijn oren.

Vincent Icke is hoogleraar astrofysica aan de Universiteit Leiden, bijzonder hoogleraar kosmologie aan de Universiteit van Amsterdam, publicist, en beeldend kunstenaar te Leiden.